

Саша Радовновић¹
Висока школа за васпитаче
у Крушевцу

ПОВОДОМ КЊИГЕ *ОДИСЕЈА МУХАМЕДА АБДАГИЋА*

(ОДИСЕЈА МУХАМЕДА АБДАГИЋА, приредио
Предраг Јашовић, Сјеница, Установа културе Сјеница, 2016)

Књига под насловом Одисеја Мухамеда Абдагића тежи да нам приближи дело једног истакнутог ствараоца, интерационалног писца, „којем није било дозвољено да се огледа ни у уско националним оквирима, а камоли у интерационалним, иако су поједина његова дела у целини или деловима превођена на стране језике“ (Јашовић 2016:7). Истовремено ова књига открива и друге димензије пишчеве личности: открива револуционара, ратника, политичара, спасиоца отписаних, затвореника, пријатеља, хуманисту и пре свега личност интелектуалца идеалисте. Такав садржај књиге нас наводи на то да такву књигу треба схватити на више нивоа од којих овде треба истаћи три кључна. Наиме, уколико се књига покуша да сагледа у једном феноменолошко-херменеутичком смислу могу да се уоче најмање три релевантна нивоа чија се значења могу отворити кроз три питања.

- 1) Какав је структурно-тематски карактер наведене књиге?
- 2) Шта би била њена основна идеја и замисао?
- 3) Које су то теоријске (естетичке) претпоставке на основу које се гради идеја ове књиге?

Најпре треба истаћи да књига има сложену структуру; она се састоји из неколико тематских целина путем којих се развија критичка рецепција стваралаштва Мухамеда Абдагића: критика прозе, критика поезије, прилози биографији и аутобиографија, сећања и разговори са аутором реч приређивача у уводу и поговору (Јашовић 2016:420).

Књига Одисеја Мухамеда Абдагића се отвара кроз две тематске целине. Прва је критика поезије оличене у рукописима савремених критичара Моме Димића, Вујице Решин Туџића, Стевана Тонтића, Јашара Реџепагића и других. У тој целини се излажу критичке и објективне анализе естетских квалитета Абдагићеве поезије објављене у збиркама *Феникс*, *Лутајући брод*, *Иза Морено* као и другим пу-

---

¹ sradovanovic@vaspks.edu.rs

бликацијама. У тим анализама се истиче духовни простор, симболика егзистенције и педагошка порука Абдагићеве поезије. Такав приступ се наставља и у тематској целини у којој су изложени критички прикази прозе полазећи од Абдагићеве ауторефлексије на роман Феникс па преко анализа Ристе Трифковића, Дејана Ђуричковића и других критичара у чијим критикама истакнуто место има и роман *Дуге студене зиме*. Такви критички прикази поткрепљени су потом интервјуима са аутором, аутобиографијом и биографијом, као и сећањима на његово дело. Овако је приређивач саставио целину сложене структуре којом се уз ауторско дело наглашава и живот аутора чиме се ствара утисак интензивне повезаности естетске активности и биографије, што нас доводи до једног дубљег и интригантнијег нивоа у схватању поменуте књиге.

Имајући ово виду треба рећи да књига о којој данас говоримо представља одређену критичку рецепцију стваралаштва Мухамеда Абдагића са посебном интенцијом да се покаже да његов стваралачки и животни пут има форму и карактер једне савремене одисеје која се одиграва на лутујаћем броду који крстари просторима универзума. Пут једног прегалаштва није толико понављање Одисејевог пута колико откривање егзистенције која своју суштину обистињује у ангажованости пуног типа. Егзистенција, на том путу обистињавања своје суштине, своју најдубљу патњу и страдања надомешћује естетским обликовањем, односно уметничком производњом. Таква егзистенција укључује лутања и жртвовања чији се карактер може сагледати из камијевског тумачења непомирљивости егзистенције са светом.

Притом треба напоменути да уметничка егзистенција Мухамеда Абдагића нема карактер незаинтересованог камијевског странца који потпуно свестан непомирљивости са светом најмирније прихвата такву подвојеност. Абдагићево егзистенцијално трагање је другачија потврда камијевског схватања непомирљивости егзистенције и света. Револуционар, хуманиста идеалиста тражи помирење са светом који га неумитно одбацује. Таква егзистенција услед свог комплексног карактера оличеног у хуманости, у врлини пријатељства, у идеалима, у иманенцији свести највишег типа никада не постиже мир са светом не зато што не жели већ зато што једноставно такво помирење није могуће. Сизифов камен поново се враћа на почетак, пишчева личност се поново уздиже као феникс, али у томе је смисао егзистенције. Спасоносна понуда јесте естетски посао, уметничка производња. Једини простор где се такво помирање донекле остварује јесте уметнички или конкретно, код Абдагића, књижевни облик.

То је простор у коме се егзистенцијално деловање обликује у лепоту, последње упориште на лутајућем броду којим плови писац. Таква је Одисеја Мухамеда Абдагића.

Коначно када се се критичка рецепција повеже са биографијом, када се дело једног ствараоца доводи у везу са његовим животом неумитно се поставља питање да ли таква разматрања и повезивања почивају на оном теоријском хоризонту тумачења уметности које наглашава улогу аутора, то јест на естетици ствараоца. У одређеном смислу може да се позовемо на ту врсту естетике, али то не значи да је суштина дела у животу ствараоца већ се ради о томе да се стваралаштво разуме као виши облик егзистенције путем којег остале манифестације људског деловања имају свој смисао и значење.

На крају треба закључити да релевантност ове књиге више-страно потврђује намере приређивача да: “Абдагићево дело није ни изблиза проучено нити то може бити док јавност не буде упозната са целином његовог дела.” (Јашовић 2016:434); кроз време се одржала присутност Абдагићевог дела (Јашовић 2016:421); садржином књиге се доказује да интензивни живот Мухамеда Абдагића управо у естетским облицима има свој врхунац, највишу вредност и меру. Наиме ово значи да се људска егзистенција, оствараје у разним деловањима педагошким, научним, политичким, морални другим врстама деловањима која њен живот чине вредним, испуњеним и заслужним, али да је стваралачко деловање онај прави услов да се неко одмери човеком. У овом случају Абдагићева стваралачка егзистенција може да се разуме кроз значење Хелдерлиновог стиха којим се на особит начин разуме однос песништва, песничког позива и људске суштине: Пун заслуга, ипак песнички станује човек на овој земљи.